

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд

„Ръчни декоративно-текстилни техники след 60-те години на XX век”

от Ина Йорданова Кочева

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

от доц. д-р Мирелла Стефанова Дечева

СУ „Св. Климент Охридски”, катедра „Етнология” при Исторически факултет

I. Общо представяне на докторанта и процедурата:

Ина Йорданова Кочева е родена на 5 февруари 1987 година в гр. Благоевград. Завършва средното си образование през 2006 г. в Националната хуманитарна гимназия „Св. Св. Кирил и Методий“ в Благоевград, с профил „Изобразително изкуство”. През 2010 г. тя е приета в Югозападен университет „Неофит Рилски“, специалност „Педагогика на обучението по изобразително изкуство” и професионална квалификация – учител по изобразително изкуство. През 2011 г. получава магистърска степен към ЮЗУ „Неофит Рилски“ в специалност „Педагогика и социален формат на изобразителните изкуства”, с професионална квалификация – Учител-художник.

На 6 март 2012 година Ина Кочева е зачислена като докторант в редовна форма на обучение с тема на дисертационния труд: „Ръчни декоративно-текстилни техники след 60-те години на XX век”, по научна специалност „Теория и история на културата”, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, област на висше образование 3. Социални,

стопански и правни науки, към катедра „Културология“ на Факултета по изкуствата в Югозападен университет „Неофит Рилски“.

Докторантката има три самостоятелни статии на български език, в сборници с международно участие. Взима участие в IV Балканска научна конференция „Науката, образованието и изкуството през XXI век“, както и в два докторантски семинара към катедра „Културология“. Провела е 30 часа практически упражнения по Декоративна композиция. През 2013 и 2014 г., по програма Еразъм, прави шестмесечна специализация по италиански език и култура и едногодишен стаж в Международния офис на Университета за чужденци в Перуджа, Италия.

Ина Кочева е участвала в седем общи изложби с живописни творби, изпълнени върху коприна. Член е на Сдружението на художниците „Македония-АРТ“, гр. Благоевград от 2010 г.; член е на Съюза на учените от 2012 г. Печели награда от Югозападен университет „Неофит Рилски“ на името на доц. Стефан Стоянов, за постижения в областта на изкуството.

Докторантката е представила необходимите по процедурата за защита на дисертационен труд документи. Приложените: дисертация в обем от 226 страници; Приложение към нея от 21 страници с 250 илюстрации отнесени към текста и Автореферат отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за прилагане на ЗРАС, както и на правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и звания в ЮЗУ.

II. Представяне на дисертационния труд:

Дисертационният труд е съставен от Увод, три глави, Основни теоретични изводи и препоръки към практиката, Библиография, Приложение и списък с източниците за приложението. В съдържателен план темата се вписва в широкото, интердисциплинарно поле, което днес означаваме като науки за културата. В центъра ѝ е поставена модата както в облеклото, така и в домашния интериор. Безспорно е, че модата е явление, което вълнува както хората на изкуството, така и тези, които се занимават с наука, а може би най-много всички нас като нейни потребители. Ако

перефразиране един от най-проникновените изследователи на нравите – Едуард Фукс, можем да отбележим, че тя е другото изразяване на особените жизнени закони и жизнени интереси на епохата в техните главни тенденции. Това са само малка част от основанията, които превръщат избраната тема в актуална и значима като проблем за научна разработка. И още нещо, докторантката е поставила проблема в контекста отношенията нововъведения и традиция, разглеждайки модата като изобретяване на новости и възстановяване на спомени въз основа на материал от българската култура с препратки и сравнения с явления и факти от световната мода. Не на последно място трябва да се отбележи, че изследването е с изявен не само теоретичен, но и практически акцент.

Заложената в увода хипотеза: „че традиционните декоративно-текстилни техники предоставят голяма възможност за нови художествени интерпретации и решения.“ (с.7) и увереността, че „Разкривайки тези възможности, ще обогатим теоретичните познания и подпомогнем творческите решения на младите дизайнери.“ води авторката в цялото изследване. Поставената цел: „Проучвайки съществуващите ръчни декоративно-текстилни техники, след 60-те години на XX век до наши дни, ще установим и очертаем техните основни характеристики и специфични композиционни особености. Ще разкрием основните функции на тези техники в облеклото, през различните етапи на развитие на модата, след 60-те години на XX век, и ще потърсим нови възможности за приложение и интерпретация в съвременното облекло“ ясно очертава рамките на изследването, а задачите, които произтичат от нея (с. 7) допринасят за пълното проучване на проблема.

Странно е очертаването на „предмета“ на изследване като „Да се проучи произхода, същността, технологията на изпълнение, на декоративно-текстилните техники, за да се разкрият естетическите и композиционните възможности за съвременна интерпретация и приложение в облеклото. (с. 6) Бих предложила на авторката да редактира този абзац очертавайки предмета на своето изследване като „произхода, същността и технологията на изпълнение на декоративно-текстилните техники ... и т. н., защото предмета не може да бъде действие.

Структурно изследването е разделено на две основни подтеми: 1. описание на старинните ръчно-декоративни техники (глава Първа) и 2. приложението им в световните модни тенденции след 60-те г. на XX в. (гл. Втора), които е добре да се очертаят по-подробно още в увода, защото те смислово водят изследването към основните му изводи. Не достатъчно намирам и обяснението за определения хронологически обхват – защо точно от 60-те г. на XX в., а не от втората половина на века или след II св. война, например – обособяване на периоди, които вече са описани в изкуствоведската литература.

Първа глава (с. 9-105) е посветена на декоративните текстилни техники, които са разгледани детайлно в тяхното историческо развитие, функции на произведенията получени чрез тях и характеристика на естетически осмислената среда, които те създават в традиционното общество. Много уместни са анализите върху веществената среда и усъвършенстването на технологичния процес за нейното постигане в традиционното общество; значението на технологичния процес за функциите на създадения предмет; процесът на институционализиране на традиционното наследство (политиката на ЮНЕСКО) и др.

Впечатлява демонстрираното от докторантката познание не само на общата характеристика на отделните техники, но и тяхното детайлизиране до отделен бод, сплитка и получена фактура. Приложените и обвързани с текста илюстрации са изключително полезни както за запазване на старинни знания, така и за възможността те да бъдат пренесени в практиката на днешния ден от широк кръг творци. Полезно е представянето им както в българското, така и в световното традиционно творчество.

Тук не мога да не отправя и някои забележки към текста за неточно използване на терминология, като например „национално етнографско облекло“ например, което е напълно неточно обозначаване на българските народни носии. Няма да се задълбочавам в обясненията защо те не са национални, защото това е обяснено в литературата, още повече етнографски, защото това е науката, която ги описва. Само ще препоръчам на Ина Кочева да коригира съдържанието на тези понятия и да използва по-коректното „народно“ или „традиционно“ облекло. Не намирам логика и изброяването на техниките да започва с макраме, което е термин чужд за българската традиция. За „бродерия“ бих и предложила в тази част да използва термините „везба“, „везмо“ и

„шевица“, които са характерни за народната терминология когато говори за българската традиция.

Втора глава (с. 108-165) представя изключително интересното развитие на модата след 60-те г. на XX в. до наши дни. Тук вече изборът на хронологическия обхват на изследването е ясно поставена и обвързана със социалните, политически и икономически процеси, случили се по това време и обосновали появилите се модни тенденции. Разглеждането на модните явления по десетилетия създава не само прегледност на текста, но и очертава времевите цикли и динамиката на нейните проявления. Тук Ина Кочева борави с огромен като обем материал за различни школи, изтъкнати дизайнери и техните постижения обхващайки световния моден елит. Специално място сред тях е отделено на българските представители, които чертаят, според авторката свои траектории в дизайнерските интерпретации. В текста могат да се открият както любопитни факти, като например за колекциите на Готие, който: „превърща религията в мода, намира красотата в старостта, наднорменото тегло, дори в грозотата“ (с. 176), така и обобщения за философията на модата като отражение на социума, който я създава в локален регионален и в глобален план.

Трета глава: „СЪВРЕМЕННА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ДЕКОРАТИВНО–ТЕКСТИЛНИТЕ ТЕХНИКИ И ПРИЛОЖЕНИЕТО ИМ В ОБЛЕКЛОТО“ свързва първите две части на изследването в логичен разказ. Въпросите, които докторантката си задава: „Дали масовата консумация и производство на облекла, ще продължават да нарастват, или ще бъдат насочени, в бъдеще, към многофункционални „интелигентни—дрехи, изработени от нови материали и с нови технологии? Дали ще навлизат принципно нови технологии, философии, начини на моделиране, или ще се върнем към ръчната традиционна обработка и грижата за това, което носим?“ (с. 180) носят характера не толкова на конкретно дизайнерски проблем, колкото на обществено отговорно мислене за отношението човек-природа в мирогледен аспект. Ясно е изразена авторовата позиция за мястото и ролята на изкуството, изразено чрез модата в облеклото и интериора.

И. Кочева прави преглед, периодизация и систематизация на емпиричния материал, което ѝ дава възможност да анализира сложните процеси в света на модата на фона на важните на човека социални, екологични, политически и културни явления.

Това позволява изследването да достигне логично до теоретични изводи и препоръки към практиката (206-211).

„Декоративно-текстилните техники преминават през дълъг процес на развитие, постепенно разширявайки своето съдържание и сферите на приложение – от ръкоделия, предназначени за изработка на изделия от бита, те постепенно навлизат в различни сфери на приложните изкуства и модния дизайн. Усвоявайки теоретични знания и практически умения, за изпълнението на тези техники, се разкриват безкрайни технологични и художествени възможности, за тяхното приложение и интерпретация в съвременния бит и облекло.“ (с. 206) – пише авторката. Излизайки от тази позиция тя достига до важен практически извод, според който наред с High Tech направлението във футуристичната мода, все по-голямо значение ще имат и старинните текстилни технологии, които актуализират човешкото знание, свързват минало с настояще и бъдеще и определят нашата идентичност.

III. Автореферат

Авторефератът правдиво отразява логиката на изследването и коректно предава постигнатите изводи.

IV. Основни препоръки към изследването:

Без да подлагам на съмнение качествата на предложеното от Ина Кочева изследване и постигнатите от него изводи бих препоръчала на авторката да преосмисли някои от направените в изследването констатации. За пример ще посоча наложеното и в литературата мнение, че машинното производство снижава качеството на постигнатия продукт. Но, нека само си припомним, че френската бродерия е машинно производство от XVIII в. и въпреки това носи естетически качества. Твърдението, че в българската народна шевица се използва канава също се нуждае от прецизиране, поне по отношение на периода, в който тя навлиза в практиката. Терминът „ажур“ (с. 32) е непознат за народната везбена терминология, в която се използват термини, свързани с вида на полученото взмо – например „решено“ или на използваната техника – „дупчено“. Чисто редакторски текстът се нуждае от цялостно коригиране.

V. Извод:

Предложената от Ина Йорданова Кочева дисертация „Ръчни декоративно-текстилни техники след 60-те години на XX век” е сериозно изкуствоведско изследване, което носи всички качества за придобиване на научната и образователна степен „доктор“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки. Призовавам членовете на научното жури убедено като мен да гласуват положително за нейното присъждане на докторант Ина Кочева.

28.04.2015 г.

доц. д-р Мирелла Стефанова Дечева